

Лариса Ніколаєнко

Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України

До питання про основні напрями вивчення емоцій у польському, російському та українському мовознавстві

Світ людських емоцій безмежний і різноманітний. На думку російського психолога Павла Якобсона, диференціювати почуття, осмислювати їх зміст і ознаки людина може лише за допомогою слова, тому слово невіддільне від почуття [Якобсон 1958, 49]. Зі зміною парадигми гуманітарного знання в бік антропоцентризму дослідження мовної об'єктивації емоційного світу людини поступово почало займати одне з ключових місць у мовознавстві. Використовуючи наукові надбання філософів та психологів, лінгвісти досліджують не самі емоції¹, а їх мовні знаки, в яких семантика емоційних переживань переосмислена й кодифікована. На сьогодні накопичений величезний досвід вивчення емоцій у лінгвістиці. Написана величезна кількість наукових праць, у яких представлено різні напрями, наукові погляди, застосовано різні методи дослідження.

У нашій статті ми спробуємо окреслити домінуючі тенденції в польському, російському та українському мовознавстві, що стосуються аналізу мовних засобів, використовуваних для позначення та дескрипції почуттів². Сучасні дослідження вербалізації емоційних явищ зазвичай відбуваються в руслі когнітивної лінгвістики та лінгвокультурології. Для обох напрямів характерним є дослідження концептів³ емоцій з властивою для кожного методологією [Воркачев 2011, 65]. На початку XXI ст. у східнослов'янському мовознавстві почали говорити про такий напрям, як концептологія або лінгвоконцептологія, яка фактично об'єднує вчення про концепти в лінгвістичній культурології та когнітивній лінгвістиці [Щербин 2013, 55–66; Воркачев 2011, 64–65]. Інакше кажучи, «концептуальні дослідження знаходяться на перетині когнітивної

¹ Звертаємо увагу на те, що терміни *почуття*, *емоції*, *емоційні переживання* у лінгвістичних працях прийнято використовувати як синоніми.

² Вираження почуттів залишається поза рамками нашого вивчення.

³ У російському та українському мовознавстві розмежовують терміни *концепт* і *поняття*, див., зокрема [Маслова 2008, 44–59; Селіванова 2008, 411–413].

лінгвістики та лінгвокультурології» [Пименова 2011, 4]. За словами української лінгвістки Ольги Воробйової, лавиноподібне зростання кількості наукових праць, присвячених дослідженню різноманітних концептів, яке спостерігається останнім часом в українському та російському мовознавчому просторі, на відміну від західних лінгвокогнітологічних студій, набуває ознак своєрідної моди [Воробйова 2011, 53]. Можна сказати, що така «мода» на концепти повною мірою торкнулась і лінгвістики емоцій. Одними з перших праць, які дали старт «моді» на вивчення концептів емоцій, були монографії Миколи Красавського [Красавский 2001] та Сергія Воркачова [Воркачев 2004].

Наші наукові інтереси стосуються семантичних аспектів дослідження емотивної лексики як у руслі традиційної, так і когнітивної семантики. Валентина та Юрій Апресян у рамках семантичної репрезентації емоцій виділяють два основні підходи до аналізу емотивної лексики – смисловий та метафоричний. Смисловий підхід, за словами вчених, був запропонований у перших роботах Анни Вежбицької та Лідії Іорданської [Апресян 1993, 27]. А. Вежбицька описувала емоції через прототипні ситуації, в яких ті можуть виникати, наприклад: «X жаліє Y = думка: “Y гірше, ніж повинно нам бути” викликає у X почуття, схоже на те, яке викликає в нас контакт з кимось, кого ми кохаємо» [Wierzbicka 1971, 268], Л. Іорданська – через ситуації, що спричиняють певні емоційні переживання, наприклад: «A відчуває жалість стосовно C [з приводу B] = A засмучений з приводу B, що викликано тим, що B є злом для C» [Jordanskaja 1972, 116].

Недоліком пропонованих схем опису смислової структури назв почуттів, на думку польської дослідниці Еви Єнджейко, є їх занадто спрощений характер, орієнтація лише на необхідні й достатні компоненти значень, відсутність у них елементів суб'єктивізму, які є необхідними й важливими для моделювання інваріанту почуттів [Jędrzejko 2000, 63]. Як зауважують В. Апресян та Ю. Апресян, відмінності в станах душі в тлумаченнях А. Вежбицької та Л. Іорданської зводяться лише до визначення відмінностей у причинах, які їх викликають. Якість самої емоції, на думку вчених, недостатньо описувати як приємний чи неприємний стан, потрібні такі семантичні репрезентації емоцій, які б могли дати семантично вмотивовані пояснення «симптоматичної» лексики, типу *похолодеть от страха, покраснеть от стыда* [Апресян 1993, 28].

Метафоричний підхід до тлумачення емоцій традиційно пов'язують з іменами Джорджа Лакоффа і Марка Джонсона. Метафору вони витлумачують як розуміння й переживання сутності одного виду в термінах сутності іншого виду [Лакофф 2004, 27]. За їх словами, емоції ми розуміємо через метафори

[Лакофф 2004, 119], тобто сприймаємо їх як матеріальні сутності й речі [Лакофф 2004, 49] та осмислюємо в термінах конкретних понять [Лакофф 2004, 144]. Однак слід зауважити, що при описі емоцій метафори використовували й раніше, зокрема російські мовознавці Ніна Арутюнова [Арутюнова 1976] та Володимир Успенський [Успенский 1979]. Недоліком метафоричного підходу, на думку В. Апресян та Ю. Апресяна, є те, що метафора сприймається як кінцевий продукт лінгвістичного аналізу і власне семантична мотивація того, чому саме та чи інша метафора асоціюється з певною емоцією, відсутня; між фізичною мотивацією й самою метафорою відсутня мовна, семантична ланка [Апресян 1993, 29]. Вказуючи на окремі недоліки смислового й метафоричного підходів до семантичної репрезентації емоцій, російські вчені запропонували так званий комбінований підхід. Прототипне тлумачення емоцій вони доповнили тілесною метафорою станів душі: «душа людини при емоції X відчуває дещо подібне до того, що відчуває тіло людини, коли перебуває під впливом фізичного фактора У або у фізичному стані У» [Апресян 1993, 33]. Так, наприклад, емоцію, що позначається російською лексемою *жалость*, В. Апресян та Ю. Апресян пропонують тлумачити у такий спосіб: «почуття, що порушує душевну рівновагу Х-а і викликане в Х-а У-м; таке почуття буває в людини, коли вона думає, що хтось знаходиться в поганій ситуації і що ця ситуація гірша, ніж він заслуговує; душа людини відчуває щось подібне до того, що відчуває тіло людини, коли їй боляче; тіло людини реагує на таке почуття як на біль; людині, яка переживає це почуття, хочеться змінити стан іншої істоти так, щоб він став менш поганим» [Апресян 1993, 35].

Ю. Апресян доповнив структуровані тлумачення емоцій, у яких зазвичай виділяли три складові: причину емоції, власне емоцію і її наслідки, новими деталями й запропонував універсальний сценарій лінгвістичного опису виникнення і розвитку емоцій, у якому виділив такі фази:

1. Першопричина емоції – зазвичай фізичне сприйняття або ментальне споглядання певного стану речей.

2. Інтелектуальна оцінка цього стану речей як імовірного чи неочікуваного, бажаного або небажаного для суб'єкта.

3. Власне емоція, або стан душі, зумовлений станом речей, який людина сприйняла або споглядала, і її інтелектуальною оцінкою цього стану речей⁴. Оскільки позитивні й негативні стани можуть суттєво відрізнитися один

⁴ А. Вежицька описує власне емоцію за допомогою семантичних компонентів «відчувати щось хороше» і «відчувати щось погане» [Wierzbicka 1971], Л. Йорданська ці компоненти в тлумаченні емоцій називає «позитивний емоційний стан» і «негативний емоційний стан» [Jordanska 1972].

від одного у випадках різних емоцій, пропонується диференціювати власне емоції за допомогою метафор тілесних станів, які з ними асоціюються. (Так, наприклад, неприємне почуття у випадку відрази нагадує неприємні фізичні відчуття людини під дією поганого смаку або запаху).

4. Бажання продовжити або припинити існування причини емоції, зумовлене тією чи іншою інтелектуальною оцінкою чи власне емоцією. (Так, наприклад, у стані страху людина намагається припинити вплив небажаного чинника й заради цього здатна сховатися, стиснутися, у стані ж радості, навпаки, зацікавлена в тому, щоб позитивний чинник впливав на неї якомога довше).

5. Зовнішні прояви емоції, які мають дві основні форми: а) неконтрольовані фізіологічні реакції тіла на причину, що викликає емоцію, або на саму емоцію, б) контрольовані рухові й мовні реакції суб'єкта на чинник, що викликає емоцію, або на його інтелектуальну оцінку [Апресян 1995, 51–53].

Принцип сценарного опису почуттів, запропонований Ю. Апресяном, широко використовується в сучасних лінгвістичних студіях емоцій як російськими та українськими мовознавцями, так і польськими.

Польські дослідники наголошують на необхідності в багатоаспектному семантичному дослідженні мови емоцій. Агнешка Миколайчук зауважує, що в сучасному мовознавстві простежуються чіткі інтеграційні тенденції поєднання структуралістських, комунікативних, когнітивних і культурологічних підходів [Mikołajczuk 2009, 13]. У своєму дослідженні мовного образу радості в польській мові вчена використовує методи структуралізму (метод лексико-семантичних полів, компонентний аналіз, опис предикатно-аргументних структур з характеристикою різних семантичних ролей) та когнітивізму (реконструкція мовного образу емоцій за допомогою аналізу концептуальних метафор і метонімії, опис значень феноменів почуттів, що відображає способи розуміння їх носіями мови) [Mikołajczuk 2009, 22; Mikołajczuk 2013, 229–230]. На думку Е. Єнджейко, лінгвістику «кінця століття» характеризує своєрідний синкретизм теорій і певний методологічний комплементаризм [Jędrzejko 2000, 59]. При аналізі емоції сорому вона використовує такі підходи, як теорія лексичних полів, концепції компонентного аналізу і генеративної семантики, а також деякі пропозиції когнітивної семантики та лінгвокультурології. [Jędrzejko 2000, 60]. Відправною точкою своїх досліджень лінгвістка обирає етимологію назв почуттів, оскільки вважає, що в мовних одиницях закодований спосіб пізнання світу для даного суспільства [Jędrzejko 2000, 68].

Відтворенню етимології та семантичних мотивацій назв почуттів присвятив своє дослідження український мовознавець Пилип Селігей. На основі

психологічних знань про емоції дослідник виявляє принципи номінації почуттів, показує, як робота свідомості відбивається у внутрішній формі слова і, відповідно, як в українській мовній картині світу інтерпретується емоційна сфера людини [Селігей 2001].

Як свідчить аналіз методів дослідження когнітивної семантики, міцним фундаментом опису лексики емоцій у польському, російському та українському мовознавстві й надалі залишається теорія семантичного поля. Польовий підхід є ніби з'єднувальною ланкою між структуралізмом та когнітивізмом. Під семантичним полем⁵ тієї чи іншої емоції зазвичай розуміють набір частиномовно різнорідних емотивних слів і виразів, який відображає цілий спектр підтипів і відтінків емоцій усередині більшого емоційного типу. До поля включають лексичні та фразеологічні одиниці, що представляють різні аспекти появи й протікання емоції – каузачію, внутрішній емоційний стан, поведінку, мотивовану емоцією, фізіологічні реакції на емоцію [Апресян 2011, 26; Mikołajczuk 1999, 12]. Деякі дослідники всі назви емоцій об'єднують в одне семантичне поле, а вже в ньому виділяють мікрополя окремих емоцій [Аскерова 2006, 6; Калимуллина 2006, 15–17].

Науковці доходять висновку, що міжмовні порівняння доцільніше здійснювати саме на основі аналізу семантичних полів, а не окремих слів, оскільки це дає можливість отримувати цілісніші й збалансованіші картини концептуалізації емоцій у порівнюваних мовах, виявляти більше системних подібностей і відмінностей у способах розуміння та вербалізації почуттів носіями цих мов [Апресян 2011, 21; Grzegorzczukowa 1999, 199; Mikołajczuk 2013, 222; Waszakowa 2009, 62; Кочерган 2006, 297–298]. Порівняння цілих систем, а не окремих їх елементів, на думку В. Апресян, дозволяє уникати ототожнення відсутності чи наявності в мові окремих слів (зокрема, точних перекладних еквівалентів словам іншої мови) з неодмінною відсутністю чи наявністю певних ментальних, когнітивних та емоційних особливостей у носіїв цієї мови [Апресян 2011, 27]. Проте Рената Гжегорчикова застерігає, що «пасмо почуттів» в одній мові може бути інакше поділене в іншій. Порівняльні дослідження мусять прийняти як *tertium comparationis* абстрактне «семантичне ядро», яке описує спільні риси всієї порівнюваної групи почуттів [Grzegorzczukowa 2009, 23]. За словами Миколи Кочергана, лексико-семантичні поля двох мов ніколи не збігаються, оскільки реальності в одній мові не повторюються в такій самій формі в іншій. Відмінність між співвідносними

⁵ При описі емоцій використовуються також такі польові структури, як лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, лексичне поле, номінативне поле, номінативно-функціональне поле, кластер.

полями різних мов, на його думку, зумовлена неоднаковим способом життя народів – носіїв цих мов, їхнім темпераментом, складом мислення, чутливістю, рівнем культури тощо [Кочерган 2006, 297–298].

Ми займаємося порівняльним дослідженням репрезентації емоцій співчуття та заздрості у польській, українській і російській мовах⁶. Погоджуємося з науковцями, які вважають, що для відтворення повноти мовних образів почуттів у порівнюваних мовах, виявлення їх подібностей та відмінностей необхідно застосовувати різні підходи до аналізу лексики емоцій, зокрема, підтримуємо думку Кристини Вашакової про доцільність порівняльних досліджень мовних образів почуттів на базі лексико-семантичних полів з використанням когнітивних лінгвістичних теорій [Waszakowa 2009, 62]. Мовний образ емоції, що являє собою фрагмент мовної картини світу, ми розглядаємо як певні знання, стереотипні уявлення мовців про цю емоцію, об'єктивовані в мові. Мовний образ відображає те, як сприймається, осмислюється, оцінюється, репрезентується мовною свідомістю мовців та чи інша емоція. Реконструкція мовного образу почуття, на нашу думку, має включати: етимологію, семантичну мотивацію, дефініційні ознаки мовних позначень емоцій, валентнісні характеристики дієслівних репрезентантів емоційних переживань, дескрипцію зовнішніх проявів та внутрішнього впливу емоцій, ознаки сили і глибини емоційних переживань, температурні, квантитативні, смакові, колірні характеристики, аналіз асоціативних образів емоцій в аксіологічному аспекті. Вивчати «портретизацію» емоцій у мові лінгвістам допомагають тексти. За словами А. Миколайчук, досліджуючи слова на позначення емоцій у їх текстових переплетеннях, а не лише через призму лексикографічних дефініцій і системно підтверджених мовних фактів, ми вивчаємо сховані за ними моделі психічних переживань, що являють собою складні концептуальні структури, які часто створюються на основі концептуальних метафор і метонімій [Mikołajczuk 2009, 15]. Додамо лише, що хоча світ невидимих

⁶ Див., зокрема, статті: Ніколаєнко Лариса. 2012. Концептуалізація заздрості у польській та російській мовах. «Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур: Пам'яті академіка Леоніда Булаховського» Вип. 18: 116–122; Ніколаєнко Лариса. 2016. Репрезентація емоцій групи «Сочувствие» в руській мовній картині світу (аксіологічний аспект). «Acta Universitatis Lodzianae. Folia Linguistica Rossica» z. 13: 67–75; Ніколаєнко Лариса. 2016. До питання теоретичних основ семантичного опису емотивної лексики. «Система і структура східнослов'янських мов» Вип. 10: 50–58; Ніколаєнко Лариса. 2016. Оцінка в мовній концептуалізації емоцій групи «Співчуття» (на матеріалі польської, української та російської мов). «Мовознавство» № 3: 32–40; Ніколаєнко Лариса. 2017. Семантика і валентність дієслів семантичного поля «Співчуття» (на матеріалі польської, української та російської мов). «Мовознавство» № 2: 44–54; Ніколаєнко Лариса. 2017. Семантичні та валентнісні характеристики предикатів зі значенням «переживання заздрості» у польській, українській і російській мовах. «Мовознавство» № 5: 32–41.

сутностей, до яких належать і емоції людини, вдається унаочнювати переважно за допомогою метафоричних дескрипцій, зовнішні прояви почуттів можуть описуватися й за допомогою мовних одиниць, вжитих у буквальному значенні.

Таким чином, у сучасному польському, російському та українському мовознавстві можна спостерігати різні теоретичні напрями дослідження мовної репрезентації емоційного світу людини. Серед російських та українських мовознавців особливо поширеним є вивчення концептів емоцій у лінгвокультурологічному та лінгвокогнітивному аспектах. Основними підходами до семантичного опису мовної об'єктивації емоцій у слов'янському мовознавстві на сьогодні можна назвати смисловий, метафоричний та комбінований. Порівняльні дослідження емотивної лексики, виконувани в руслі когнітивної семантики, скеровані на відтворення певних способів сприйняття й образного осмислення емоційного досвіду людини, об'єктивованого в різних мовах, на репрезентацію подібностей і відмінностей концептуалізації емоцій носіями цих мов. Незважаючи на різноманітність векторів лінгвістичного аналізу, кожне дослідження реконструює окремий фрагмент загальної картини емоційного світу людини. Запорукою об'єктивного відтворення мовних образів почуттів є застосування комбінованих підходів і комплексних методів дослідження.

Бібліографія

- Âkobson Pavel Maksimovič. 1958. *Psihologija čuvstv*. Moskva: Izd-vo Akad. ped. nauk RSFSR [Якобсон Павел Максимович. 1958. *Психология чувств*. Москва: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР].
- Apresân Ūrij Derenikovič. 1995. *Obraz čeloveka po danym âzyka: popytka sistemnogo opisaniâ*. «Voprosy âzykoznanîâ» № 1: 37–67 [Апресян Юрий Дереникович. 1995. *Образ человека по данным языка: попытка системного описания*. «Вопросы языкознания» № 1: 37–67].
- Apresân Valentina Ūr'evna. 2011. *Opyt klaster'nogo analiza: russkie i anglijskie èmocional'nye koncepty*. «Voprosy âzykoznanîâ» № 1: 19–51 [Апресян Валентина Юрьевна. 2011. *Опыт кластерного анализа: русские и английские эмоциональные концепты*. «Вопросы языкознания» № 1: 19–51].
- Apresân Valentina Ūr'evna, Apresân Ūrij Derenikovič. 1993. *Metafora v semantičeskom predstavlenii èmocij*. «Voprosy âzykoznanîâ» № 3: 27–35 [Апресян Валентина Юрьевна, Апресян Юрий Дереникович. 1993. *Метафора в семантическом представлении эмоций*. «Вопросы языкознания» № 3: 27–35].
- Arutûnova Nina Davidovna. 1976. *Predloženie i ego smysl*. Moskva: Nauka [Арутюнова Нина Давидовна. 1976. *Предложение и его смысл*. Москва: Наука].
- Askerova Īrina Alîivna. 2006. *Semantične pole nazv emocijno-afektivnih staniv u pol's'kij movi: Avtoferat disertacii na zdobuttâ naukovogo stupenâ kandidata filologičnih nauk*. Kîiv [Аскерова Ирина Алиевна. 2006. *Семантичне поле назв емоційно-афективних станів у польській мові: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук*. Київ].

- Grzegorzczkova Renata. 1999. *Z badań nad porównawczą semantyką leksykalną: nazwy 'tęsknoty' w różnych językach*. B: *Semantyka a konfrontacja językowa 2*. Red. Greń Z., Koseska-Toszewa V. Warszawa: Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy: 199–204.
- Grzegorzczkova Renata. 2009. *Punkty dyskusyjne w rozumieniu pojęcia językowego obrazu świata – widzenie z perspektywy badań porównawczych*. «Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury» T. 21: 15–29.
- Jędrzejko Ewa. 2000. *O językowych wykładnikach pojęcia Wstyd w różnych koncepcjach opisu*. «Język a Kultura». T. 14: *Uczucia w języku i teksie*. Red. Nowakowska-Kempna I., Dąbrowska A., Anusiewicz J. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego: 59–77.
- Jordanskaja Lidia. 1972. *Próba leksykograficznego opisu znaczeń grupy rosyjskich słów oznaczających uczucia*. Tłum. Wajszczuk J. B: *Semantyka i słownik*. Red. Wierzbicka A. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich: 105–123.
- Kalimullina Larisa Ajratovna. 2006. *Semantičeskoe pole èmotivnosti v russkom àzyke: sinhronnyj i diahroničeskij aspekt (s privlečeniem materiala slavànskikh àzykov): Avtoreferat dissertacii na soiskanie učenoj stepeni doktora filologičeskich nauk*. Ufa [Калимуллина Лариса Айратовна. 2006. *Семантическое поле эмотивности в русском языке: синхронный и диахронический аспекты (с привлечением материала славянских языков): Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук*. Уфа].
- Kočerган Mihajlo Petrovič. 2006. *Osnovi zistavnogo movoznavstva*. Київ: Akademiâ [Кочерган Михайло Петрович. 2006. *Основи зіставного мовознавства*. Київ: Академія].
- Krasavskij Nikolaj Aleksevič. 2001. *Èmocional'nye koncepty v anglijskoj i russkoj lingvokul'turah*. Volgograd: Peremena [Красавский Николай Алексеевич. 2001. *Эмоциональные концепты в английской и русской лингвокультурах*. Волгоград: Перемена].
- Lakoff Džordž, Džonson Mark. 2004. *Metafory, kotorymi my živem*. Perev. Baranova A.N., Morozova A.V. Moskva: Editorial URSS (Lakoff George, Johnson Mark. 1980. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press) [Лакофф Джордж, Джонсон Марк. 2004. *Метафоры, которыми мы живем*. Перев. Баранова А.Н., Морозова А.В. Москва: Едиториал УРСС (Lakoff George, Johnson Mark. 1980. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press)].
- Maslova Valentina Avraamovna. 2008. *Kognitivnaâ lingvistika: Učebnoe posobie*. Minsk: TetraSistems [Маслова Валентина Авраамовна. 2008. *Когнитивная лингвистика: Учебное пособие*. Минск: ТетраСистемс].
- Mikołajczuk Agnieszka. 1999. *Gniew we współczesnym języku polskim. Analiza semantyczna*. Warszawa: Energeia.
- Mikołajczuk Agnieszka. 2009. *Obraz radości we współczesnej polszczyźnie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Sempit.
- Mikołajczuk Agnieszka. 2013. *O radości w ujęciu lingwistycznym: z problemów semantycznych badań porównawczych*. «Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury» T. 25: 219–238.
- Pimenova Marina Vladimirovna, Kondrat'eva Ol'ga Nikolaevna. 2011. *Konceptual'nye issledovaniâ. Vvedenie: Učebnoe posobie*. Moskva: Flinta [Пименова Марина Владимировна, Кондратьева Ольга Николаевна. 2011. *Концептуальные исследования. Введение: Учебное пособие*. Москва: Флинта].
- Seligej Pilip Oleksandrovič. 2001. *Vnutrišná forma nazv emocij v ukraińsk'kij movi: Avtoreferat disertacii na zdobuttâ naukovogo stupenâ kandidata filologičnih nauk*. Київ [Селігей Пилип Олександрович. 2001. *Внутрішня форма назв емоцій в українській мові: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук*. Київ].
- Selivanova Olena Oleksandrivna. 2008. *Sučasna lingvistika: naprámi ta problemi: Pidručnik*. Poltava: Dovkillâ-K [Селіванова Олена Олександрівна. 2008. *Сучасна лінгвістика: напрям та проблеми: Підручник*. Полтава: Довкілля-К].

- Šerbin Václav Konstantinovič. 2013. *Ětapy razvitiâ lingokonceptologii v vostočnoslavânskom kontekste*. V: *Lingvokonceptologîâ: perspektivnye napravleniâ*. Red. Levickij A.Ě., Potapenko S.I., Nedajnova I.V. Lugansk: Izd-vo GU «LNU im. Tarasa Ševčenko»: 38–87 [Щербин Вячеслав Константинович. 2013. *Этапы развития лингоконцептологии в восточнославянском контексте*. В: *Лингвоконцептология: перспективные направления*. Ред. Левицкий А.Э., Потапенко С.И., Недайнова И.В. Луганск: Изд-во ГУ «ЛНУ им. Тараса Шевченко»: 38–87].
- Uspenskij Vladimir Andreevič. 1979. *O vešnyh konnotaciâh abstraktnyh sušestvitel'nyh*. «Semiotika i informatika» Вып. 11: 142–148 [Успенский Владимир Андреевич. 1979. *О вещных коннотациях абстрактных существительных*. «Семиотика и информатика» Вып. 11: 142–148].
- Vorkačev Sergej Grigor'evič. 2004. *Sčast'e kak lingvokul'turnyj koncept*. Moskva: ITDGK «Gnozis» [Воркачев Сергей Григорьевич. 2004. *Счастье как лингвокультурный концепт*. Москва: ИТДГК «Гнозис»].
- Vorkačev Sergej Grigor'evič. 2011. *Rossijskaâ lingvokul'turnaâ konceptologîâ: sovremennoe sostojânie, problemy, vektor razvitiâ*. «Izvestiâ RAN. Seriâ literatury i âzyka» Т. 70, № 5: 64–74 [Воркачев Сергей Григорьевич. 2011. *Российская лингвокультурная концептология: современное состояние, проблемы, вектор развития*. «Известия РАН. Серия литературы и языка» Т. 70, № 5: 64–74].
- Vorobjova Ol'ga Petrivna. 2011. *Konceptologîâ v Ukraïni: zdobutki, problemi, prorahunki*. «Visnik KNLU. Ser. Filologîâ» Т. 14, № 2: 53–64 [Воробйова Ольга Петрівна. 2011. *Концептологія в Україні: здобутки, проблеми, прорахунки*. «Вісник КНЛУ. Сер. Філологія» Т. 14, № 2: 53–64].
- Waszakowa Krystyna. 2009. *Perspektywy badañ porównawczych w zakresie semantyki leksykalnej w świetle językoznawczych teorii kognitywnych*. «LingVaria» 1 (7): 49–64.
- Wierzbicka Anna. 1971. *Kocha – lubi – szanuje. Medytacje semantyczne*. Warszawa: Wiedza Powszechna.

Summary

To the question of the main directions of studying emotions in Polish, Russian and Ukrainian linguistics

The article is devoted to the main directions of studying emotions in linguistics. The subject of the study are the works of Polish, Russian and Ukrainian linguists, devoted to the description of the verbalisation of emotions. The analysis of works shows that the main linguistic directions in the study of the concepts of emotions are linguocognitivism and linguoculturology. The main approaches to the semantic description of the verbalisation of emotions can be called semantic, metaphorical and combined. Despite the diversity of vectors of linguistic analysis, each study reconstructs a separate fragment of the general linguistic picture of the world of emotions.

Key words: verbalisation of emotions, cognitive semantics, semantic field, metaphor, linguistic image

Kontakt z Autorką:
larysanik@ukr.net